

A VADKERESKEDELEM VIDÉKBIZTONSÁGI ÉS VIDÉKFEJLESZTÉSI ASPEKTUSAI

RURAL SECURITY AND RURAL DEVELOPMENT ASPECTS OF WILDLIFE TRADE

BATTAY MÁRTON – MADEJ ANITA – SZŐKE LINDA –

BATTAY MÁTÉ – MAROSÁN MIKLÓS

Állatorvostudományi Egyetem, Egzotikus Állat és Vadegészségügyi Tanszék,

Budapest, Szent István Egyetem,

Gazdálkodás és Szervezéstudományok Doktori Iskola, Gödöllő

battay.marton@univet.hu

Összefoglalás

A vidékbiztonságot érintő élelmiszerbiztonsági aspektusok vizsgálata során egyértelműen látszik a vadkereskedelem egyre növekvő relevanciája, mely így a jövőben - tekintettel a rendszerben generálódó veszélyekre és negatív externáliákra - kiemelt figyelmet kell, hogy kapjon az állami szabályozások kialakítása során is. Tanulmányunk elkészítése során megvizsgáltuk a jelenleg érvényben lévő jogszabályokat és a vadhús kereskedelemmel kapcsolatos főbb tendenciák alakulását, beleértve az agrármarketing eszközök alkalmazásának lehetséges területeit is.

Kulcsszavak: vadkereskedelem, vidékbiztonság, élelmiszerbiztonság, externáliák, agrármarketing

Jel kódok: Q18, Q28, Q56

Bevezetés

A vadászat, vadgazdálkodás természeti fenntarthatósági szerepe mellett, élelmiszerbiztonsági és nemzetgazdasági jelentőséggel is bír. Az ágazat éves árbevétele meghaladja a húszmilliárd forintot. Ebben egyaránt megjelenik a belföldi és külföldi bérvadásztatásból származó bevétel, és a lött- és az élővad értékesítése, azonban a bérvadászok által igénybevett turisztikai szolgáltatások, úgy mint szállás, és étkezés ellenértéke csak akkor, ha azok közvetlenül a vadásztató bevételeiként jelennek meg. Ugyanakkor nem elhanyagolható annak jelentősége sem, hogy a bér, illetve vendégvadásztatás döntően az idegenforgalom holt szezonjában

zajlik, és olyan térségekben is jellemző, amelyek egyéb turisztikai vonzerővel kevésbé bírnak.

Míg a vadászat, vadgazdálkodás tekintetében egyfelől elkülöníthető egy idegenforgalmi szolgáltatási irány, addig különösen az élő és a lőtt vad kereskedelme kapcsán egy kifejezett agrármarketing irány jelenik meg.

Tehát a bérvadásztatáshoz kapcsolódó marketingtevékenység alapvetően a turizmusmarketing eszközeire épül, azzal, hogy célcsoportja egy szűk, fizetőképes réteg. Az élő és elsősorban a lőtt vad kereskedelmét viszont döntően az agrármarketing révén lehet fejleszteni, melyet, illetve annak egyes egészségügyi kockázatokkal kapcsolatos egyes kérdéseit, az alábbiakban kívánjuk vizsgálni.

Anyag és módszer

Vizsgálatunk során a kapcsolódó, jelenleg hatályos jogszabályok áttekintését és értelmezését végeztük el, melyek az adott vizsgálati terület különböző aspektusai esetében relevánsnak tekinthetők, továbbá az adott tématerületek esetében fellelhető szakirodalmi források elemzését. A különböző elemzések az Országos Vadgazdálkodási Adattár adataiból készültek.

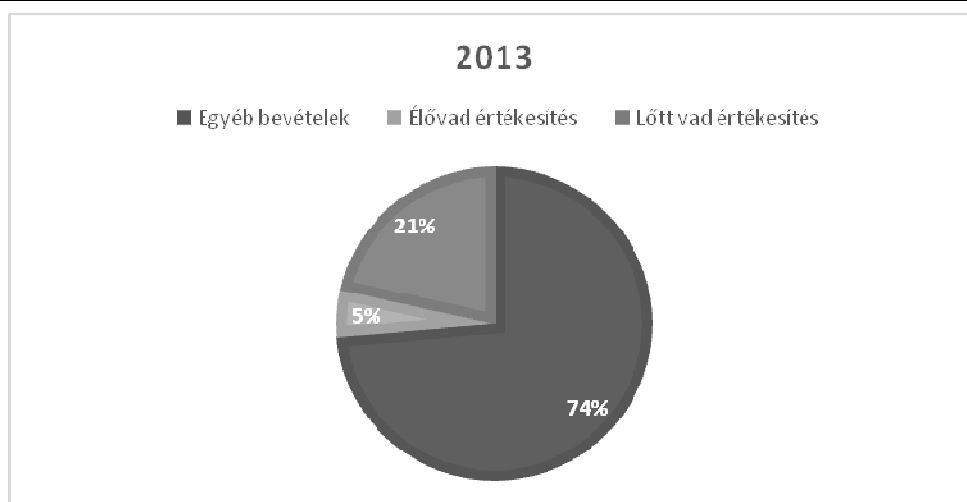
A vadkereskedelem általános helyzete

Az Országos Vadgazdálkodási Adattár adatait vizsgálva látható, hogy míg 2013-ban a vadgazdálkodási tevékenység árbevétele 19.768.070 eFt volt, amelyből az élő vad értékesítése 954.792 eFt, a lőtt vad értékesítése 4.253.626 eFt, addig 2016-ban az ágazat bevétele összesen 22.230.939 eFt lett, amelyből az élő vad értékesítése 1.099.855 eFt, a lőtt vad értékesítése pedig 5.766.018 eFt volt.

A fenti két tevékenység a teljes ágazat árbevételének 2013-ban 21%-át (1. ábra), 2016-ban pedig már a 26%-át biztosítja (2. ábra), tehát igen jelentős mértékben járul hozzá az eredményességhez.

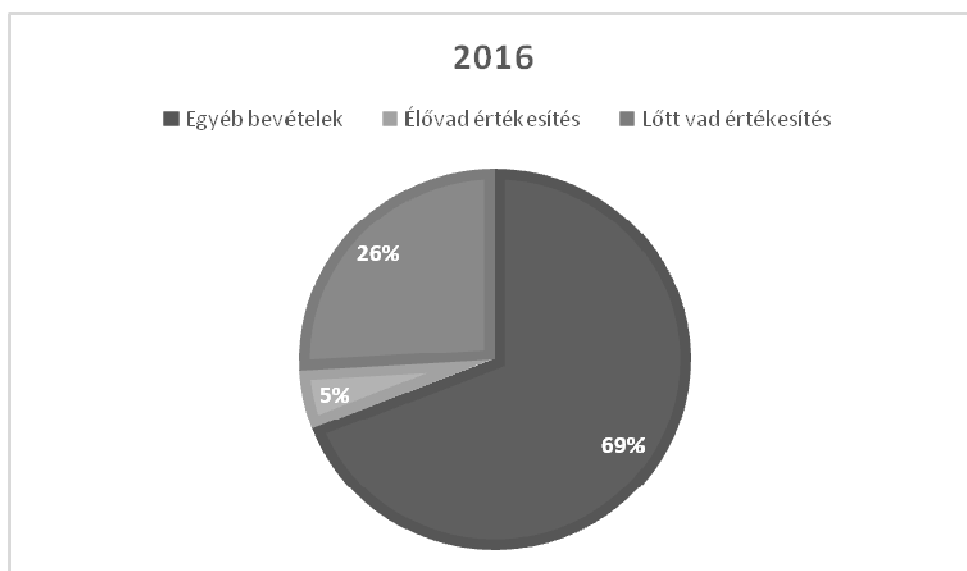
A lőtt vad értékesítése kapcsán azonban általánosan jellemző, a mezőgazdasági alapanyag termelés általános problémája, azaz hogy a vadászatra jogosultak a vadat feldolgozás nélkül, vadhúsfelvásárlók részére adják el.

A vadászatra jogosultak jelentős száma miatt érdekérvényesítő képességük alacsony. Ez azt eredményezi, hogy a vadászatra jogosultak alacsony áron tudják értékesíteni a húst, ami a végső felhasználók számára közvetítőn keresztül csak magas áron válik elérhetővé.

1. ábra: Vadgazdálkodás bevételeinek százalékos aránya a 2013. évben (Ft)

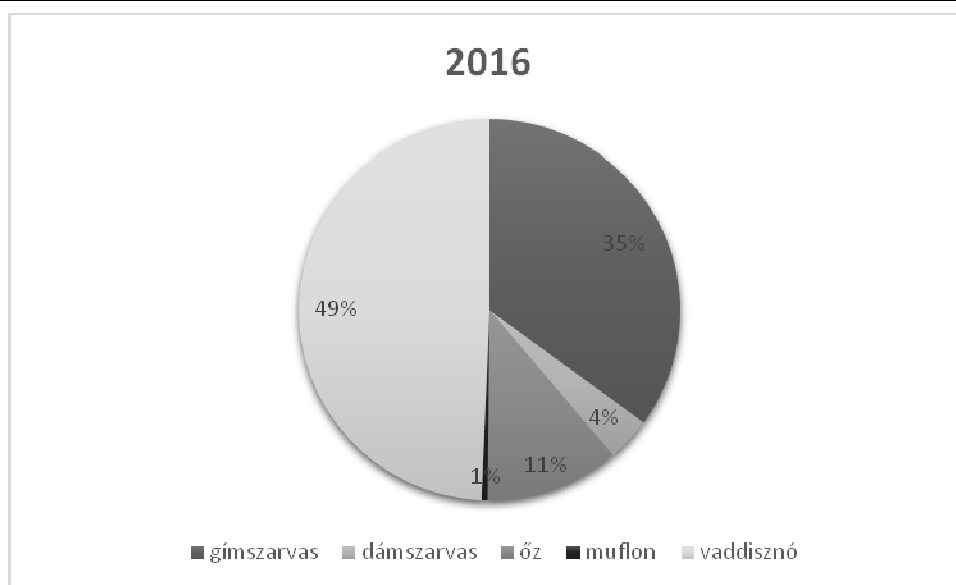
Forrás: saját szerkesztés az OVA adatai alapján

2. ábra: Vadgazdálkodás bevételeinek százalékos aránya a 2016. évben (Ft)

Forrás: saját szerkesztés az OVA adatai alapján

Az élő vad befogása és értékesítése elsősorban az apróvadra – mezei nyúlra és a fácánra irányul, míg a lőtt vad értékesítés vonatkozásában a nagyvad fajok, így a vaddisznó, a gímszarvas és az őz bír kiemelkedő jelentőséggel. (3. ábra)

3. ábra: 2016-ban értékesített lőtt vad százalékos megoszlása (tonna)

Forrás: saját szerkesztés az OVA adatai alapján

A vadhús közvetlen értékesítésének kibővítése a végső fogyasztók részére több haszonnal is járna. Egyfelől a vadászatra jogosultak tevékenységét jövedelmezőbbé tenné, másfelől az egészséges, jó minőségű vadhús szélesebb körben is elérhetővé válna.

A vadhús közvetlen értékesítésének egészségügyi kockázati tényezői

A közvetlen értékesítés jelentőségét felismerve a kormányzat biztosítja ennek lehetőségét az elejtett vad kezelésének és értékesítésének élelmiszer-higiéniai feltételeiről szóló 43/2011. (V. 26.) VM rendelet előírásainak megtartása mellett.

A forgalomba hozatal alatt a végső fogyasztónak minősülő természetes személynek, jogi személynek, vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetnek vagy a végső fogyasztót közvetlenül ellátó helyi kiskereskedelmi vagy vendéglátó egységnek, illetve a felvásárlással és továbbértékesítéssel foglalkozó élelmiszeripari vállalkozónak vagy vadfeldolgozó üzemnek való vad értékesítést tekinti a rendelet.

A jogszabály a közvetlen értékesítés kapcsán mennyiségi korlátozást ír elő. Eszerint a vadászatra jogosultak legfeljebb 100 darab a vadászatra jogosult vadászterületén adott vadászati évben elejtett nagyvadat, valamint az ezen felül elejtett nagyvad darabszám negyven százalékának megfelelő számú nagyvadat. Apróvad esetében ez a szám 5000, illetve az azon felüli mennyiség negyven százaléka.

A jogszabály részletesen foglalkozik a vad tárolása, és forgalmazása során alkalmazandó állategészségügyi és élelmiszerbiztonsági előírásokkal, amelyek megtartása egészségügyi szempontból indokolt is. Fontos, hogy minden esetben vadhúsvizsgálatnak kell megelőznie vadhús emberi fogyasztásra történő felhasználását.

Ennek indoka, hogy a lőtt vad – áru/termék megközelítésből – a hús, és az abból előállított húskészítmények közé sorolandó. Napjainkban az állattartás során a betegségek kialakulásának megelőzése az elsődleges cél, azonban a vadon élő állatok esetében nincsenek kötelezően bevezetett vakcinázások, parazitaellenes és egyéb gyógyszeres kezelések, ezért a kilövés előtti pontos egészségügyi állapotról csekély információval rendelkezik a lőtt vadat értékesítő. Ennek hiányában az egészségügyi és élelmiszerbiztonsági vizsgálatok csak post mortem valósulhatnak meg.

A hús értékesítése, illetve forgalmazása során számos élelmiszerbiztonsági feltételnek teljesülnie kell, melyek kiterjednek a parazita fertőzöttség, mikrobiológiai és a kémiai kockázatok felmérésére is. Kiemelt jelentőséggel bír az állatról emberre terjedő betegségek kiszűrése, azaz a zoonózisok elkerülése. Ennek megelőzése érdekében fokozott elővigyázatossággal kell az elejtett vadat kezelni, beleértve a megfelelő zsigerezést (célszerű 3 órán belül) és a kivéreztetést amennyire lehetséges. A lebőrözést és a darabolást az arra alkalmas helyen kell végezni és a vadtest kezelése során végig ügyelni kell a fülledés megelőzésére, illetve a korábban említett folyamatok során a kontamináció elkerülésére.

A vadon élő nagyvad fajok által közvetített zoonotikus betegségeket, illetve fertőzöttségeket az alábbi 1. táblázat foglalja össze:

1. táblázat: Nagyvadfajok zoonotikus betegségei és fertőzöttségei

	<i>Parazita</i>	<i>Baktérium</i>	<i>Vírus</i>
Vadon élő kérődzők		<i>Bacillus anthracis</i>	<i>Lyssavirus</i> genus (Veszettség)
		<i>Mycobacterium</i> fajok (<i>bovis</i> , <i>tuberculosis</i>)	
		<i>Brucella abortus</i>	
Vaddisznók	<i>Trichinella spiralis</i>	<i>Mycobacterium</i> fajok (<i>bovis</i> , <i>tuberculosis</i> , <i>avium</i>)	<i>Lyssavirus</i> genus (Veszettség)
	<i>Sarcosystis</i> <i>suicanis/suihominis</i>	<i>Erysipelotrix rhusiopathiae</i>	
	<i>Cysticercus cellulosae</i>	<i>Brucella suis</i> (2-es biotípus)	

Forrás: saját szerkesztés

Lépfene (*Bacillus anthracis*): A lépfene többnyire heveny tünetekben lezajló, gyakran elhulláshoz vezető, fertőző betegség. Kórokozója obligát patogén. Fertőződés történhet beteg/elhullott állattól.

***Mycobacterium* fajok:** A gümőkór rendszerint idültlen lezajló, specifikus gyulladásos folyamatokkal, a megtámadott szövetek elhalásával, beolvadással járó fertőző betegség, amely emlősökben és madarakban egyaránt előfordul. Kórokozója obligát patogén. Fertőződés: hörgőváladék, tej, méh-, hüvelyváladék, ondó, bélsár és vizelet.

***Brucella* fajok:** A brucellosis rendszerint idültlen lezajló fertőző betegség, amely a nőivarú egyedekben a vemhességük utolsó trimeszterében vetéléssel, a hímivarban here és a járulékos nemi mirigyek gyulladásával jár. Ezek mellett vaddisznó esetében beolvadással járó csigolyatályogok is kialakulhatnak. Obligát patogén kórokozó. Fertőződés megtörténhet az ivari váladékokkal esetleg tejjel történő kontamináció útján.

Sertésorbánc (*Erysipelotrix rhusiopathiae*): A sertésorbánc a vaddisznó rendszerint heveny vérfertőzéssel járó, vagy idült lefolyású fertőző betegsége, szórva-nyosan azonban más emlősfajokban, madarakban és emberben is előfordulhat. Fakultatív patogén kórokozó.

Veszettség (*Lyssavirus* genus): A veszettség ritka kivételtől eltekintve halálos lefolyású agy- és gerincvelő gyulladással járó betegség. Fertőződés történhet harapással, agy-gerincvelői folyadékkal történő érintkezéssel.

Kiemelten foglalkozik a jogalkotó a vaddisznóhús *trichinella* mentesség vizsgálatával, mely az egyik legnagyobb veszélyforrást jelenti a parazitozoonózisok közül. (1. táblázat)

Az izomtrichinella leginkább a rekeszszlopban, bordaközi izmokban, nyelv-és garatizmokban továbbá a rágóizmokban fordul elő. A betegség heveny formája során emésztőrendszeri panaszok, hasmenés, émelygés, hányás, továbbá magas láz, fejfájás, szem/szemkörnyék/arc ödéma és jelentős eosinophilia jelentkezik. A 2-3. héten felléphet izomfájdalom, köröm alatti vérzés, izzadás, hasvízkór, esetleg idegrendszeri tünetek, myocarditis és légzőizom bénulás is. A 4-6. héten következhet be az exitus, de a betegség tünetei általában fokozatosan megszűnnek. Idült esetekben általában tünetmentesség enyhe reumás izomfájdalom esetleg cardiomyopathia figyelhető meg.

A már hivatkozott jogszabály szerint a vadászatra jogosult és az élelmiszer birtokosának trichinella mentességgel kapcsolatos kötelezettségei közé tartoznak az alábbiak:

A vadászatra jogosult köteles gondoskodni arról, hogy az elejtett vadat a hatósági állatorvos, a vadbegyűjtő helyen az elejtéstől számított 48 órán belül megvizsgálja, és olyan elejtett vad esetében, amelynek húsa trichinella parazitát tartalmazhat – mintát vegyen trichinella vizsgálatra, mielőtt az elejtett vad húsát a végső fogyasztónak vagy a végső fogyasztót közvetlenül ellátó helyi kiskereskedelmi vagy vendéglátó egységnek átadja, vagy eladja.

A vadászatra jogosult köteles a szükséges intézkedéseket megtenni a trichinella vizsgálati mintának a kijelölt vagy akkreditált laboratóriumba juttatása és vizsgálata érdekében; vagy a szükséges intézkedések megtétele érdekében hatósági állatorvos közreműködését kérni. Köteles gondoskodni a trichinella vizsgálati eredmények megérkezéséig az elejtett vad megfelelő megőrzéséről és tárolásáról.

Az óvatosság indokolt, hiszen hazánkban a trichinellával való fertőződés elsődleges forrása a nyers vagy nem kellőképpen hőkezelt vaddisznóhús vagy az ebből előállított termékek elfogyasztása.

Bár emberre teljesen veszélytelen, de vadhúsértékesítési szempontból mégis rendkívül komoly jelentőséggel bír a 2018-ban megjelent afrikai sertéspestis, amely a teljes vaddisznó termékpályát átrajzolhatja. Minden elejtett vaddisznót hatósági virológiai vizsgálatnak kell alávetni, melynek negatív eredményéig a felhasználni kívánt vaddisznók teste a vadászterületet nem hagyhatja el, tárolásukra szigorú feltételek vonatkoznak. A vizsgálattal kapcsolatosan mintavételi és adminisztratív tevékenységet kell végezni, amiért térítésre tarthatnak igényt, ám az eredmény kézhezvételéig a lőtt vad minősége a hűtés ellenére is romolhat, ami anyagi veszteséget jelent. A vadhús és a trófea is csak negatív eredményt szolgáltató állatból adható ki.

Az említett fertőződési lehetőségek mellett a hús értékesítését számos érzékszervekkel észlelhető elváltozások is befolyásolhatják. A kóros állapotok, betegségek vagy nem megfelelő tárolás/kezelés következtében a termékben olyan elváltozások alakulhatnak ki, melyek a fogyaszthatóságot megkérdőjelezzik. Ide sorolható az idegen szag, a hiányos elvérzettség, a lesóványodás, a vizenyősség, az izomelfajulások, a szöveti zúzódások, a sárgaság és a fülledés.

Mindezek feltétlenül indokolják, hogy a vadhús értékesítése szigorú egészségügyi és élelmiszerbiztonsági szabályok megtartásával kerülhessenek a végső fogyasztóhoz.

Ahhoz azonban, hogy a megfelelően elejtett és kezelt – egészséges – vad forgalmazását a vadászatra jogosult nyereségesen végezhesse, szükséges a megfelelő marketing tevékenység is.

Élelmiszerbiztonsági tényezők, mint lehetséges externáliák

Az élelmiszerbiztonsági kérdések esetében ki kell emelni az állam kulcsfontosságú szerepét, melyet az externáliák internalizálása terén végez. Az externáliák internalizálása az esetlegesen fennálló külső gazdasági hatások belsővé tételét jelenti, melyet az állam általában szabályozásokkal, támogatások nyújtásával illetve adóztatással érhet el. Az élelmiszerbiztonsági tényezők esetében problémát okozhatnak az aszimmetrikus információk is, melyek veszélyeztetik a fogyasztókat és piaci kudarcokhoz vezethetnek. Az állam feladata, hogy különböző kormányzati szabályozások által elkerülje ezen kockázatokat és biztosítsa ezáltal a társadalom által elvárt élelmiszerbiztonsági szintet.

A vadhús esetében igen magas lehet az élelmiszerbiztonsági kockázatok aránya, így ennek tükrében a szabályozások bevezetése során körültekintően kell eljárni. Fontos kiemelni, hogy ezen élelmiszerek fogyasztása esetén még inkább igaz az, hogy a fogyasztók hajlandóak lehetnek többet is fizetni a vadhús alapú termékekért, ha biztosítva van azok megfelelő élelmiszerbiztonsági szintje (Langauer, 2001). Mivel a szigorúbb szabályozásnak való megfelelés általában magasabb költséget generál a termelők oldalán, így egyértelmű, hogy a termékárak is megnőnek, tehát a kínálati görbe balra tolódik (Melchers, 2002). A termelőket ez esetben különböző közvetlenül nyújtott támogatásokkal tudja kompenzálni az állam. A fogyasztók viszont ezt csak akkor fogadják el, amennyiben ez az eszköz gazdaságilag hatékonynak tekinthető, tehát a nyújtott támogatás mértéke arányos a jelenlévő externáliák értékével.

A vadértékesítésben alkalmazható marketing eszközök

A lőtt vad értékesítése, illetve a végső felhasználásra szánt vadhús forgalomba hozása agrármarketingben – ezen belül az áru/termék megközelítésből eltérő megítélés alá esik.

Agrármarketing típusai

<i>Gazdálkodó egység/vállalat mérete</i>	<i>Termékdifferenciáltság foka</i>	
	<i>csekély</i>	<i>nagyfokú</i>
<i>Kicsi</i>	korlátozott marketing	piaci résre irányuló marketing
<i>Nagy</i>	ár- és elosztás-orientált marketing	teljes marketing

Forrás: Meulenberg, M. (1986) in: Lehota és Tomcsányi szerk. (1994)

Az agrármarketing általános marketingtől eltérő fejlődési pályája itt is jelentkezik (Lehota et al. 1994), hiszen a termelők kapcsolata a fogyasztókkal gyenge, a marketingfunkciók csak korlátozottan érvényesíthetők, jelentős az állami szabályozás okozta megkötöttség.

A feldolgozatlan vad tulajdonképpen mezőgazdasági terméknek, alapanyagnak tekinthető, míg a végső felhasználásra szánt, feldolgozott, csomagolt vadhús – élelmiszernek.

Az alapanyagok marketingeszközei (Lehota 2006) a lőtt vad vonatkozásában az alábbiak szerint érvényesíthetők:

- **terméktényezők:** itt a termék jellemzői alapján döntő jelentősége van az élelmiszerbiztonsági előírások megtartásának, hiszen egyébként magas az élelmiszerbiztonsági kockázat. A lőtt vad értékesítésben jelentősége van a minőségi osztályoknak is, amelyek alapvetően a nagykereskedelmi, illetve vendéglátóipari igények alapján általánosan kialakultak, és azt a célt szolgálják, hogy az elvárt minőségű és mennyiségű folyamatos ellátást biztosítsák.
- **ár- és szerződéses feltételek:** ennek kapcsán a vadászatra jogosultak és a vadhúsfelvásárlók között kialakított szerződéses feltételeknek és áraknak van szerepe, amelyek a piaci viszonyokra tekintettel kerülnek meghatározásra.
- **értékesítési csatorna tényezői:** a mezőgazdasági termékértékesítés legtöbb fajtájához hasonlóan itt is jelentkezik, hogy a termelők és a fogyasztók nagyobb számához képest az értékesítési csatorna közbülső állomásán viszonylag kevés szereplő működik.
- **eladásösztönzés eszközei:** a fentiek miatt csak korlátozottan alkalmazhatók.

A vadhús végső fogyasztásra történő értékesítése esetén viszont megjelennek az élelmiszermarketing egyes sajátos lehetőségei is:

- **az élelmiszertermelés üzemmérete:** ennek körében merül fel annak a jelentősége, hogy a vadászatra jogosultak számára a közvetlen értékesítés mennyiségileg korlátozott, azaz az optimális üzemméretet ennek figyelembevételével kell kialakítani. A vadhús közvetlen értékesítéséhez szükséges üzem méretének alsó határát az élelmiszerbiztonsági követelmények teljesítése, felső határát pedig az értékesíthető vad mennyisége határozza meg. Alapvetően kicsi üzemméret jellemző.

- **a termékek megkülönböztethetősége:** elsődlegesen a csomagolás és a márkázás lehetősége az, amit ki lehet emelni, illetve a vadhús sajátos jellegét, ami megfelelő módon hangsúlyozva lehetővé teszi a piaci résre irányuló marketing eszközeinek alkalmazását.
- **eladásösztönzés eszközei:** itt jelentkeznek a reklám lehetőségei. Az üzemméretnek itt is jelentősége van.

Következtetések, javaslatok

A vadhús közvetlen értékesítésének egyik alapvető garanciális feltétele az, hogy szigorú egészségügyi és élelmiszerbiztonsági szabályok megtartásával kerülhessen a termék a végső fogyasztóhoz.

Ennek érdekében az állam szigoríthatja a vonatkozó élelmiszerbiztonsági szabályozókat, ezzel elősegítve a fogyasztókra ható negatív externáliák internalizálásának esélyeit.

Míg a vadászatra jogosultak bérvadásztatási tevékenységének és ahhoz kapcsolódó szolgáltatások marketingje a turizmusmarketing körébe tartozik, addig a vadászatra jogosultak lőtt vad és vadhús értékesítési tevékenysége az, ami kifejezetten az agrármarketing eszközeivel támogatható.

A vadgazdálkodók agrármarketing-lehetőségeit az üzemméret és a termék differenciáltság is meghatározza, de ezen túlmenően a jelentős jogszabályi korlátozásokat is figyelembe kell venni.

A lőtt vad értékesítés vonatkozásában a vadhúsfelvásárlók irányában az általánosan jellemző kis üzemméret és a termékdifferenciálatlanság eredményeként csupán korlátozott marketinglehetőségek állnak rendelkezésre.

A vadhús végső felhasználók részére való értékesítése kapcsán viszont a szintén kicsi üzemméret mellett piaci résre irányuló marketing is folytatható, hiszen a termék jellege ezt lehetővé teszi.

Köszönetnyilvánítás

„AZ EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA ÚNKP-18-3-III
KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL
KÉSZÜLT”

Irodalomjegyzék

- Az elejtett vad kezelésének és értékesítésének élelmiszer-higiéniai feltételeiről szóló 43/2011. (V. 26.) VM rendelet
- Az afrikai sertéspestis elleni védekezésről szóló 98/2003. (VIII.22.) FVM rendelet
- Az Országos Főállatorvos 3/2018. számú határozata, Földművelésügyi Értesítő, 2018. LXVIII. évf. 8. szám, 267- 306.
- Bicsérdy Gy., Egri B., Sugár L. és Vladov Sz.(2007): Vadbetegségek, Mezőgazda Kiadó
- Csányi, S., Márton, M., Kovács, V., Kovács, I., Putz, K. és Schally. G. (szerk.) 2017. Vadgazdálkodási Adattár – 2016/2017. vadászati év. Országos Vadgazdálkodási Adattár, Gödöllő, 11. pp., 20. pp
- Csányi, S., Tóth, K., Kovács, I. és Schally. G. (szerk.) 2014. Vadgazdálkodási Adattár – 2013/2014.vadászati év. Országos Vadgazdálkodási Adattár, Gödöllő, 11pp., 17pp.
- Fábián Gy. (2006): Vadászturizmus vidékfejlesztési szerepe. Gazdálkodás, 50. évf. 5. sz. 48-51. p.
- Fábián Gy. – Marselek S. (2005): A vadászat és vadgazdálkodás ökonómiai vizsgálatának főbb szempontjai XLVII Geogikon Napok Keszthely 1–5 p. (CD lemezen)
- Fábián Gy. – Marselek S. (2006) A vadászat ökonómiai vizsgálata az észak-magyarországi régióban III. Nemzetközi Konferencia (Within the European Union) Mosonmagyaróvár 1–9. p. (CD lemezen)
- Kassai T.(2011): Helminológia, MÁOK
- Laczay P.(2015): Élelmiszer-higiénia, élelmiszerlánc-biztonság, Mezőgazda Kiadó
- Langauer O. (2001): Tierwohl. Studie kagfreiland, St. Gallen
- Lehota J. (2006): Agrármarketing, Szent István Egyetemi Kiadó, Gödöllő
- Lehota J. – Tomcsányi P. szerk. (1994): Mezőgazda Kiadó, Budapest
- Melchers C.B. (2002): Erwartungen des Verbrauchers zu Tierhaltung und Lebensmittelsicherheit. Vortrag Seminar Umwelthygiene, Hannover, ifm Wirkung und Strategien

Abstract

The examination of the food safety aspects of rural security clearly shows the increasing relevance of wildlife trade, which in the future should also receive

special attention in the development of state regulations in view of the hazards generated by the system and negative externalities too. During the preparation of our study, we examined the current legislation and developments in the main trends related to wildlife trade, including possible areas for the use of agricultural marketing tools.

Keywords: wildlife trade, rural security, rural development, externalities, agricultural marketing